

a 60 éves Magyar Művelődési Intézetet

Beszélgetés Borbáth Erika főigazgatóval

Borbáth Erika főigazgató interjú közben

Bajtai László felvétele

– A Magyar Művelődési Intézet 2006-ban hatvan éves. Ez alatt a hatvan év alatt rengeteg szép dolog történt, számtalan szakmai kezdeményezést indítottunk el. Sokan a szakmában ma is nosztalgiával gondolnak vissza a régi Népművelési Intézetre, az Országos Közművelődési Központra, a Művelődéskutató Intézetre. A hat évtizeden keresztül végzett munka – az adott esetben nosztalgikusan is megszépített évek – ugyanakkor felelősséget is hagyományoz ránk.

A Magyar Művelődési Intézet országos hatókörű, kifejezetten szolgáltató, tanácsadó intézmény, speciális feladatkörrel. Sajátos az a sokféleség, amivel mi foglalkozunk. Az ország legkülönbözőbb településein dolgozó kollégák várnak tőlünk egyrészt jogi útmutatást, másrészt kutatási tapasztalatot, kutatási segédanyagokat, harmadrészt közvetlenül módszertani segítséget. Természetesen kiadványokat és információt is. Ugyanakkor, az sem elhanyagolható, hogy a szakmában dolgozó kollégákkal olyan emberi kapcsolatot tudjunk kialakítani, ami mentális megerősítést is jelenthet számukra.

– Változott az intézeti tevékenység?

– A folyamat összetett. Ha csak a képzést emelem ki, akkor azt mondhatom, hogy a művészeti csoportvezetők képzésében az Intézet jogelődei meghatározóak voltak. Ezeket a nagy hagyománnyal bonyolított képzéseket 1993-ban a szakképzési törvény hatályon

kívül helyezte. Azóta lehet ugyan képezni, mondjuk tánccsoportvezetőket, karvezetőket és sorolhatnám a többi művészeti ágat, de az általunk kiadott tanúsítványok munkakör betöltésére nem alkalmasak.

Ugyanakkor az Országos Képzési Jegyzék megjelenésével az Intézet először három szakmában, a közművelődési szakember I. és II-ben, a kulturális menedzser valamint a népi-játék és kismesterség oktató szakképesítések esetében vált vizsgaközponttá. 2006-ban a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma háttérintézményeként már 53 szakmában vizsgáztatunk. A képzésben betöltött szerepünk változása talán szemléletesen mutatja a feladatrendszerünkben bekövetkezett strukturális változásokat, amelyek más területen is jelen vannak.

Új kihívás az információs rendszer kiépítése és működtetése, ami közvetlenül összekapcsolódik az elmúlt tíz évben az Intézetben elindított munkámmal is. Amikor 1996-ban a Magyar Művelődési Intézetbe jöttem dolgozni, itt többségében még „Erika” írógépek voltak. Számítógép csak szervezeti egységként egykettő volt. Azóta jelentős fejlődés történt, mert nem csak az írógépek tűntek el, hanem lassan elérjük, hogy mindenkinek van személyi számítógépe, mára kiépítettünk egy jól működő belső hálózatot, továbbá létrehoztunk egy olyan internetes kulturális portált, ami szakma egésze számára egyre fontosabb, és jelentős nemzetközi érdeklődés van iránta. Ez az országosan elérhető információs rendszer, az erikanet.hu (Egységes Regionális Információs Közművelődési Adatbázis).

Hunyadi Zsuzsa az egyik kutatásában többek között a művelődési házba-járásai szokásokat vizsgálta. Az eredmények azt mutatták, hogy a 14 és 70 éves korosztályban az összes kultúra-közvetítő intézmény közül a művelődési házba járók látogatási aránya növekedett az elmúlt tíz évben. Ez leggyakrabban az alacsonyabb és közepes iskolai végzettségű falusi lakosság körében volt jellemző. A kutatás eredménye alapján is újra kell gondolnunk a közművelődés feladatrendszerét.

Az 1990-es évek második felében, egy intézményfelújítási pályázatban a pályázó polgármester írta a következőket: „a településen a víz-, gáz- és útfejlesztések miatt a 90-es évek elején bezárták a művelődési házat, mondván, hogy nincsen rá pénz. De muszáj, hogy újra építsük, mert amióta nem működik a művelődési ház, kezdjük elfelejteni a múltunkat, és nem tervezzük a jövőnket.” Azt gondolom, hogy az idézet hitvallása, indoklása lehet annak, hogy miért van szükség ezekre az intézményekre és a közösségekre.

Az EU-csatlakozás felvetette a kulturális ágazatban is a strukturális alapon szerveződő regionális, kistérségi fejlesztések szükségességét. A fenntartó Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma kezdeményezte a regionális szervezetrendszerhez kapcsolódó kulturális hálózat kialakítását, amelynek megvalósítását az Intézetre bízta. Feladatunk többértű. Át kell gondolnunk, hogy hogyan tudjuk a kialakult tevékenységrendszerünket így átalakítani, hogy azok a régióban, a kistérségekben is életképes programok legyenek, s egyúttal biztosítsuk az országos megjelenésüket, kapcsolataikat, fejlesztésüket. Meg kell fogalmazzuk, hogy milyen szakmai szolgáltatásokkal tudjuk segíteni a helyiek ügyét, hogy pl. egy kistérségben hogyan tudjuk segíteni a településfejlesztéssel párhuzamosan, annak részeként az emberi erőforrás fejlesztését, a közösségek életre hívását.

A Kisebbségi Törvény tette tulajdonképpen feladatunkká a hazai kisebbségekkel való szakmai törődést, bár ennek is több évtizedre visszanyúló hagyományai vannak. Először 2005. december 18-án, a Kisebbségek Napján elismeréseket adtunk át a több évtizede a nemzeti és etnikai kisebbségekért, illetve körükben végzett munkáért kitüntetésekkel, majd ezt követően gálaműsor következett valamennyi nemzeti és etnikai kisebbség kultúrcsoportjainak részvételével. Külön öröm és megtiszteltetés volt számunkra, hogy Szili Katalin, a Parlament elnöke nyitotta meg rendezvényünket és nézte végig műsorunkat. Ugyancsak 2005-ben kezdte meg munkáját az a Kulturális Tanács, mely a főigazgató munkáját segíti. Igen aktívan dolgoztak, így most nemzetiségi és roma tanács működik az Intézetben, ugyanígy a referatúra is. A nemzetiségek kultúrája tehát tovább gazdagítja a magyar kultúrát és közművelődést.

Sokat vitatkoztunk az elmúlt tíz évben a szervezeti formákról. Az önkormányzatok számtalan esetben indokolt, máskor indokolatlan költségvetési hiányokra hivatkozva, gyakorlatilag nem mindig alaposan átgondolt szervezeti átalakításokat hajtanak végre. Előfordul, hogy valakivel, mint intézményvezetővel nem akarnak együttműködni, s ezt a helyzetet az adott intézmény átalakításával kívánják megoldani.

Minél kisebb egy település, annál összetettebb és bonyolultabb a feladat. A nagyvárosok szakosodott szolgáltató rendszerében gyakorlatilag bármire lehet szakirányú képesítéssel rendelkező szakembert, illetve intézményt találni. Kistérségekben a szociokulturális munka, a szórakozás igénye, a képzés, a közösségi együttlét, a mentálhigiénés feladatok együttesen

fogalmazódnak meg elvárásaként. Sokszor tűnik úgy, hogy azok a kollégáink, akik a kistérségeken dolgoznak, talán leegyszerűsítettebb feladatot látnak el, mint a nagyvárosok szakmai munkatársai. Valójában más és más, egymással össze nem hasonlítható a feladat, s mindegyik izgalmas szakmai kihívást jelent.

– *Magyarország csatlakozása az EU-hoz jelent-e többletfeladatot, van-e harmonizációs kötelezettségük?*

– Észak-Európában a népfőiskola bentlakásos felnőttképzési gyakorlat. Németországban – egy kisváros népfőiskoláján töltöttem egy hónapot – gyakorlatilag olyan, mint egy magyarországi művelődési ház. Kistérségi feladatot ellátó intézményként működik. Vezetőjét az önkormányzat, vagy az ottani tanács nevezi ki. Igazgatási körébe tartozik egy galéria, valamint további négy vagy öt település intézménye, de tulajdonképpen a zeneiskola is része ennek a szervezetnek, ezt nevezik ők népfőiskolának. A munkatársak ugyanolyan problémákkal küzdöttek, mint mi.

Magyarországon mégis valami egészen más szervezetenként kezeljük a népfőiskolákat, nem mondjuk azt ki, hogy mi kérem egy észak-európai vagy egy német minta alapján szerveződő népfőiskolát akarunk, vagy hogy milyen magyarországi modellt kívánunk megvalósítani a hazai és a külföldi tapasztalatok alapján. A kérdések tisztázása nem csupán szakmai szempontból izgalmas kihívás, a harmonizáció megteremtése az EU-forrásokhoz való hozzáférés eredményessége miatt is szükséges.

Ugyanakkor nem véletlen, hogy az Európai Unióban a kultúra elsősorban az egyes országok belügye. A kultúra egy népnek, egy nemzetnek az önkifejező eszköze is. Nekünk, az Intézetben feladatunk, hogy kapcsolatokat építsünk ki, hogy együttműködések szervezzünk kultúránk határainkon túli megismertetéséhez és a már jól működő külföldi tapasztalatok hazai tudatosításához.

–*yer*

Látványterv az ősre elkészülő, megújult épületről